

ACC. NR M. 14963: 1-6.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Emeli Leander, Viskanda*
Härad: *Albo* Berättare: " " "
Socken: *Skatelöv* Berättarens yrke: *småbrukare*
Uppteckningsår: *1955* Född år *1885* i *Skatelöv*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kvarnar och kvarndrift. s. 1-6.

LUF 99

Kvarnar.

Jag var ett fattigt bondeän, som måste dra
den tunga kvarn för inte. Det har väl till en
början funnits handkvarnar, som fick dragas
av Trälar, och annan billig arbetskraft.

Sen in i vår tid ha handkvarnen brukats
att mala malt på. Kornet torrades först i
i en serupor, sen gick det lätt att mala.

Och det är ju inte om handkvarnen det är fråga,
utan ortens stora kvarnar. De förnämnda ha
väl varit Husby och Vistanda. Och de Skete-
lövsbor, som bos åt Torne och Forsås hällar.

Till de ha malt sin säd i Torne kvarn. (Denna)

Det har inte sägas bestämt hur gammalt (är
men år 1599 var den upptagen som skatte-
kvarn. Och 1646. Det är alltså en mycket lång

Tid denna kvarn varit i bruk. Det är De Wejde
som berättat i en uppteckning för V. Forsås:

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 99

1

Frågade en äldre man om han höst hur gam-
mal Fluseby kvarn kunde vara. Han kände
inte säga något annat än att den var mycket
gammal. Det har talats om, att där gjorts kunnor
under krigstider och anasignen gick juteriet också.
Kvarnen var en lång leygmal av sten, i botten än-
den var kvarnkammaren. Sölen vatte åt landsvägen.
Det är en stor jöl den andra sidan vägen, den
heter visst Helig å. Fallet har gett ett brus ifrån
sig, som man var vand vid. Det stora vattenjulet
vågade sig tungt. Det gick många slag av åkdon
till kvarns. En parhästar, än en häst som drog bara
en kärke, alla gick ju malit, så fort det blev deras
tur alla, som hade säd att mala förs bäst
till Fluseby kvarn, för där blev det bäst malit.
Det var en del som brukade dra en kärke eller
en kärke de, som hade lite att mala. Det gick ju
det också. Men nu är det en ruin kvar som

påminner om det rösliga livet på denna plats.
Torne krasn ser däremot likadan ut som,
för 50 år sen. Den ser ut som ett stort magasin.
Den var delvis av trä. Vattnet därmedes upp
Där är ett högt fall. Ett stort vattenfall, det
såg ut, som någon slags trä. Jag minns ju
ett par sade att en del träslag tål vatten mer
än andra, och och bok är väl hårda träslag.
Vet inte när det stora jullet gjorts om. Det kunde
väl inte tåla vattenmassan i många hundra
år. Farfar född 1822 brukade mala något i Keskby
Det var samma förhållande då som senare. "Den
som kommer först till krasn får först malit."
Någon gång kunde det hända att mylmännen råkade
ge svärga av krusarna att "isa av krasnarna" det
tyckte inte de hemmanvarande om. Det var när
isen ville ta överskanden under kalla vintar.
3) Det var kanske ett svårt arbete följa med isen.

ACC. N:R M. 14963:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4

Detta var något om hur det var vid tiden
innan elkraften kom till, ty numera ha alla
"lyse ö" kraft "vedan många mala hemma till
sina djur. Vislanda tätort ligger ju ett stycke
från skatöversgränsen. Där siktes såg och vete
och inalles var som helst. När en skjuts kommer
framför ingången, så drages ^{säckarna} den av en lina och
kommer så upp i andra våningen, där den öses
på hoarven. Havre maldes en gång. Brödsäd, som
siktes går flera gånger liksom genom en trumma
med finare ö grovare säll. Det som skiljes i från
is bli och duger till djuren. Säckarna måste vara
märkta med ägarens namn. Hoarhuset kan vara
fullt med säckar. När de höntas lämnas säckning
En tid hade ångsågen en hoarv den drogs med ångkraft
Bortom sambället äro en del vetter de kallas Hoarua-
holm. Flur det varit med hoarven där ar inte
gott att utreda. Där är en säck, Det kunde

ACC. N:R M. 14963:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5

51
ju möjligen varit något vatten där, som har dragit
en brunn. Ty innan järnvägarna kommo, var ^{das} inga
brunnar som nu. Nyjörnare hade alltid gott sätt
mot kunder. Så var det i Torne det var glädlytt
folk. Den, som inte hade söner måste ju ha dräng
de passade på brunnar bar upp säckarna på den tiden
det inte fanns hiss. Förtäring tog folk ofta med
sig. i Kluseby har länge varit affär tvåss över
vägen. Där var alltid något ätbart att köpa. Att betala
tull var ju vanligt förr. Det hade väl machdalar
Läden kunde ju vara sämre eller bättre då blev det
inte lika alltid priset på spannmål kunde ju
inte alltid vara lika. Det var ju bättre att slippa
tullen. Angående nyjörnarens sociala ställning
så var han nog som bönderna d. v. s. deras jäm-
like. Den som skulle läsa sig till nyjörnare
borde syssla med sådant arbete en längre tid,
och så borde han ha goda besökskräften.

Att torra säd har förekommit. Den har torkats
i musugen. När väderleken varit ogynnsam har
det hänt att brödsäden torkats. Det var ju mycket
besvär men det gick bättre att baka sådant
mjöl. Nu för tiden har man torbesier. En
stor byggnad för detta ändamål har tydligen
blivit färdig i Vislanda. Angående väderkonser
har ingen gammal berättat något om att det
maldes på detta slag av kvarnar. Om det fanns någon
så var det bönder som malde den egna säden.
Om lördagar och högtider brukade givetvis ingen
mala. Övertro ha varit mindre vanliga här
än på en del andra håll. Men en del ha ju varit
särda för spöken o d. En gammal drog en härra
från Huseby. Det blev märkt. En vit skepnad följde
huru och härran bleo ofantligt tung. Så kunde
det hända då någon körde hästskjuts, att inte hästen
orkade med lasten /

6)